

Stručni rad

IDENTIFICIRANJE DAROVITIH UČENIKA U NASTAVI POVIJESTI

Mojca Valenčak

OŠ Janka Modra, Dol pri Ljubljani, Slovenija

Sažetak

Stoljećima se nesvakidašnji talent zamišljao kao dar s neba, kao nadljudsko nadahnuće. Tek otkako su prije više od stotinu godina započela znanstvena istraživanja izvanrednog talenta, uzdrman je mit o geniju koji dolazi od Boga. U međuvremenu su mnogi znanstvenici pokušali definirati izvanredni talent. Ali svaka definicija naglašava drugačiji aspekt darovitosti. Osnovna škola, kao obvezna i najmasovnija formativna ustanova, kao prirodno okruženje djeteta, postala je središnji koordinator svih aktivnosti na polju darovitosti. Osnovna škola tako ima kontinuirani, longitudinalni kontakt sa svom djecom određene generacije i predstavlja, uz učitelja kao temeljnog savjetnika, uz obitelj, najprirodnije okruženje za dijete.

Ključne riječi: studenti, talent, povijest.

1. Uvod

Učitelji su jedna od najvažnijih skupina odraslih koje treba otkriti i ohrabriti razvoj nadarenih. Naravno, dio potpore i pomoći u školi mogu dobiti i škole konzultantsku uslugu ili u zajedničkom radu sa školskim savjetnicima [pedagozima, psiholozima, socijalnim radnicima...]. Tretman nadarenih učenika u školi zbog specifičnih životnih čvorova nadarenosti, npr. psihički problemi, nesanicu u učenju, problemi prilagodbe, problemi u profesionalnom usmjeravanju, depresija itd., zahtijevaju dubinski školski savjetodavni tretman, potkrijepljen stručnom literaturom koja je ukorijenjena u međunarodnom prostoru.

2. Središnji dio

Karakteristike darovitih učenika:

- mentalno-kognitivno područje – razvijeno divergentno i logično mišljenje, neobična mašta, točnost zapažanja, dobro pamćenje i osjećaj za humor,
- područje učenja i izvedbe - široko znanje, visoka uspješnost učenja, bogat vokabular, brzo čitanje, vještina jedne od umjetničkih aktivnosti, motoriku i izdržljivost,
- motivacija – visoke aspiracije, želje i potreba za postizanjem izvrsnosti, radoznalost, raznoliki i jako izraženi interesi, upornost u rješavanju problema zadatak, visoka motivacija za rad, uživanje u postignućima,
- socijalno-emocionalno područje - bez konformizma, snažno razvijen osjećaj za pravdu, samostalnost i neovisnost, sposobnost vođenja i utjecaja drugima, jak osjećaj za organiziranost, empatiju.

Da bi učenik mogao izraziti svoje sposobnosti, važno je da ih ima i razvijene radne navike, uporan je i ima podršku roditelja. Zbog svojih iznimnih mentalnih i kreativnih sposobnosti, daroviti učenici izloženi su velikim psihičkim pritiscima u školi i kod kuće, što može izazvati akademski neuspjeh. Pod ovim pojmom podrazumijeva se odstupanje školskog uspjeha djeteta od pokazatelja njegovih stvarnih sposobnosti ili školski uspjeh koji je daleko ispod očekivanih rezultata [1].

Učitelj mora uspostaviti sustav praćenja i bilježenja postignuća svakog pojedinog učenika. Na predmetnoj razini obrazovanja mora uvesti takav postupak da će svi podaci o učeniku biti prikupljeni u jednom dokumentu. Također mora osigurati redovitu i čestu razmjenu podataka između pojedinih nastavnika. Pri identificiranju darovitih učenika učitelji mogu slijediti neka opća načela. Moraju osigurati da se proces identifikacije odvija u područjima s kojima učenik već ima određena iskustva. Drugo, moraju osigurati da se dijete može slobodno izražavati i pažljivo slušati. I treće, proces identifikacije trebao bi biti usmjeren na koristan razvoj i širenje djetetove aktivnosti. Osim oslanjanja na vlastito znanje o djeci za identifikaciju, učitelji bi trebali pokušati osigurati kreativno okruženje za učenje u kojem djeca mogu pokazati svoje talente. Pod kreativnim okruženjem za učenje mislim na učionicu u kojoj se razmišljanje cijeni više od učenja napamet i gdje se djetetov doprinos cijeni i poštuje. U takvom okruženju učitelj bi također trebao poticati i cijeliti neobične ideje djece. Neuspjeh to bi trebalo značiti priliku da se učeniku pomogne da shvati svoju pogrešku i dostigne odgovarajuću razinu. To znači dati učenicima vremena da razmisle o tome kako razviti svoje kreativne ideje u atmosferi međusobnog poštovanja i prihvaćanja. Učitelj bi trebao biti putokaz idejama, vođa i vodič. Učiteljica stvara ugodnu i poticajnu atmosferu u kojoj djeca imaju mogućnost izbora i sudjelovanja u procesu donošenja odluka. Učitelj nije autoritet koji zna jedini mogući odgovor, jer nitko ne može znati sve o pojedinom području [3].

U prepoznavanju nadarenih moraju sudjelovati svi nastavni djelatnici i školska savjetodavna služba. Kako se detekcija obično odvija u prvoj i drugoj trijadi, gdje nastava povijesti nije dio

školskih predmeta [samo trećina druge trijade], važno je kontinuirano pratiti kako one koji su evidentirani kao daroviti, tako i one koji pokazuju znakove talenta u području društvenih znanosti ili iz povijesti u školi. Nastavnici povijesti susreću se s učenicima koji se međusobno razlikuju po mnogim karakteristikama, što također može dovesti u zabludu. Neki učenici ističu se iznimnom radoznalošću za povijest, ali nemaju visoke ocjene iz ovog predmeta, dok su drugi savjesni i marljivi, imaju visoke ocjene, ali ih ovo područje ne zanima pretjerano. Učenici mogu konstantno iznenaditi nastavnika velikim entuzijazmom, znatiželjom i znanjem koje imaju pri obradi određene teme, a sljedeći put razočarati, jer ih nastavnik nikako ne može privući na rad. Pola karakteristika darovitih učenika učitelji ne prepoznaju kao takve. Tu spadaju sljedeće kvalitete: smisao za humor, organizacija školskih i izvannastavnih aktivnosti, interes za probleme odraslih i ljudi u drugim dijelovima svijeta, sposobnost percepcije estetike. Učitelj mora učenicima pružiti osjećaj sigurnosti, dati im dovoljno vremena za slobodno razmišljanje i stvaranje, usmjeravati ih i pomagati im u pronalaženju rješenja i ideja. On ne smije biti sveznajući autoritet koji svojim nastupom dokazuje učenicima da samo njegova istina vrijedi. Samo u sigurnoj i kreativnoj atmosferi učenja može se dogoditi istinska identifikacija nadarenih učenika kroz dulje vremensko razdoblje, što dovodi do realnijih rezultata kroz proces ocjenjivanja nastavnika od niza testova stručnjaka i teoretičara. Otkrivanje darovitih učenika u povijesti odvija se u tri faze:

- evidentiranje,
- identifikacija,
- seznanitev in mnenje staršev.

Karakteristike nadarenih učenika u povijesti na koje nastavnik treba obratiti pozornost:

- širok terminološki i povijesni vokabular i njegova svrsishodna uporaba;
- produbljen i značenjski zahtjevniji povijesni vokabular;
- sposobnost čitanja teže i za određeno dob rano - zahtjevne povijesne književne izvore; - čitanje političke, vojne i zahtjevnije literature namijenjene odraslima;
- oštro i kritičko ocjenjivanje povijesnih izvora, činjenica, događaja;
- sposobnost mentalne analize, sinteze, apstrakcije, generalizacije;
- brzo i uspješno otkrivanje uzročno-posljedičnih veza;
- otkrivanje povezanosti povijesnih pojmova i pojava;
- originalan i kreativan pristup rješavanju povijesnih pitanja i problema;
- divergentno mišljenje;
- brzo usvajanje povijesnih znanja, pamćenje datuma, godina, mjesta i događaja;
- brzo uočavanje razlika u povijesnom vremenu i prostoru;
- mentalna elastičnost i povezivanje konkretnog s apstraktnim;
- sposobnost transformacije funkcionalnog povijesnog znanja u intelektualne vještine;
- spontana želja za novim otkrićima, radoznalost i radoznalost;
- stalno ispitivanje sa željom za kontinuiranom mentalnom međusobnom komunikacijom;
- visoko razvijeno logičko mišljenje;
- izvanredna izvedba u vođenju, sviranju, tumačenju povijesnih osoba i događaja;
- mogućnost empatije i suosjećanja s povijesnim osobama;
- pregovaračke vještine i uvjerljivost u igranju uloga ili simulacijama;
- vještine timskog rada, naglašavanje važnosti suradnje i odgovornosti;
- široko opće obrazovanje; - dinamičnost i domišljatost, prilagodljivost;
- samoinicijativnost, domišljatost, originalnost, različitost, samokritičnost;
- nadopunjavanje učitelja, razrednika;
- osjetljivost na svjetska zbivanja i kulturno-povijesno naslijeđe;
- sposobnost razumijevanja sebe i drugih, tolerancija, povjerenje, solidarnost [3].

Koncept otkrivanja i ljubavi kod darovitih učenika, osim navedenih područja, specificira i sljedeće osobine ličnosti koje se mogu detaljnije uočiti kod darovitih učenika ili se isticati. Najveća pogreška koju učitelji mogu napraviti s visoko nadarenim učenikom je ne vidjeti njegove posebne talente kao posebne zadatke. Nažalost, još uvijek previše njih nije svjesno činjenice da iznimna inteligencija i neobičan talent mogu biti izvor specifičnih problema koje ne treba podcjenjivati.

3. Zaključak

Moramo biti svjesni da postoji uska povezanost pojma darovitosti, karakteristika darovite i talentirane djece, njihove identifikacije i obrazovnih programa za njih. Štoviše, identifikaciju moramo shvatiti kao sastavni dio dobre nastave, koja predviđa nove izazove učenja s dobrim krajnjim rezultatom. Iz ove perspektive, identifikacija je proces prosuđivanja koji provodi nastavnik u učionici, a ne niz testova koje provodi skupina vanjskih stručnjaka. Naravno, osim učitelja, važnu ulogu imaju i savjetnici, vanjski stručnjaci i ravnatelji. Ravnatelji su ti koji mogu promijeniti stvari u svojoj školi, oni kroje politiku škole, bilo da se radi o pitanju djece s posebnim potrebama, multikulturalnog društva jednakih mogućnosti, novih tehnologija ili djece.

4. Literatura

- [1.] Bezić, T. [2006]. Otkrivanje nadarjenih učenicev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [2.] Blazič, M. [1994]. Nadarjeni: stanje, problematika, razvojne možnosti. Novo Mesto: Pedagoška obzorja.
- [3.] Hozjan, A., Potočnik D. [2002]. Zgodovina 2, učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- [4.] Turk, A. [16. april 2009]. Nadarjeni učenci niso geniji, iz katerih žari pamet. Večer.
- [5.] Žvanut, M., Vodopivec, P. [2003]. Vzpon meščanstva, zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.